Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Mijn Cyber Rijbewijs

VAN KENNIS, VIA INZICHT, NAAR GEDRAG!

Een lessenreeks over digitale weerbaarheid voor

GROEP 7 EN 8

Via een film maakt jouw klas kennis met middelbare scholieren die voor straf online moeten nablijven. De jongeren begrijpen niet waarom. Wat is er aan de hand? De film gaat over een digitaal misdrijf dat heeft plaatsgevonden en waar de jongeren een rol in spelen. Maar hoe zit het precies? Hoe heeft het zo ver kunnen komen? Jouw klas gaat op zoek naar het 'hoe' en het 'waarom'.

In de les werk je naast kennisoverdracht aan het verwerven van inzicht in het handelen in een digitale omgeving.

- De leerlingen ervaren hoe de kenmerken van de digitale wereld een rol spelen in hun keuzes.
- Ze leren dat iemand onbedoeld dader kan worden en dat omstanders niet altijd onschuldig zijn.
- En ze leren wat hun eigen handelingsperspectief is in dit soort situaties.

Met Mijn Cyberrijbewijs vergroot je de digitale weerbaarheid, werk je aan digitale geletterdheid en aan burgerschapsdoelen.

In deze handleiding vind je uitleg over het proces in jouw klas en hoe je dat kan begeleiden.

Voorbereiding en benodigdheden

Elke les duurt 90 minuten en heeft een voorbereiding van ongeveer 20 minuten. Al het uit te printen materiaal staat op **www.mijncyberrijbewijs.nl**

1. Lees de lerarenhandleiding.
2. Neem de slides van het digibord en het bijbehorende filmmateriaal door.

Indien nog niet gedaan:

3. Print de A3 poster voor in de klas (kleur, een per klas)
4. Print de persoonlijke poster (kleur, een per leerling)
5. Print de informatiebrief voor de ouders en/of verzorgers en bijhorende praatplaat (kleur, een per leerling)

Tijdens de les wordt de klas in drie of zes (gelijke) groepen gesplitst. Elke groep bekijkt een ander filmfragment. Vragen over dit fragment worden beantwoord op de bij het fragment behorende lesbrief.

6. Zet voor elke groep een device (tablet, chromebook of computer) klaar. Idealiter in een aparte ruimte.
7. Print voor iedere groep een van de drie lesbrieven. (Kleur, een van de drie opties per groep)

Tip! Leg voor elke leerling een eigen map of insteekhoesje klaar. Hierin kunnen de materialen en notities met inzichten worden bewaard.

De opbouw

Mijn Cyberrijbewijs bestaat uit vijf lessen met ieder een ander onderwerp. Het volgen van de hele reeks zorgt voor het grootste leerresultaat. Mijn Cyberrijbewijs is zo ingericht dat je ook een of een aantal lessen kan geven.

Online Hatespeech

Online Fraude

Doxing

Hacking

Sexting

↓

Uitreiking Certificaat

Voorbereiding per les:
20 minuten

Duur van een les:
90 minuten

De lessenreeks wordt afgesloten met het uitreiken van het Mijn Cyberrijbewijs certificaat. De certificaten zijn te downloaden via de website **www.mijncyberrijbewijs.nl**

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

MIJN CYBER RIJBEWIJS

VAN KENNIS, VIA INZICHT, NAAR GEDRAG!

Een lessenreeks over digitale weerbaarheid voor

GROEP 7 EN 8

Vier stappen

De opzet van Mijn Cyberrijbewijs is geïnspireerd op het socratisch gesprek. Een zorgvuldig gesprek waarin je leert je oordeel uit te stellen en je leert je te verplaatsen in anderen. Vanuit verschillende perspectieven kom je samen tot nieuwe kennis. Elke les bestaat uit vier verschillende stappen. Elke stap kenmerkt zich door een vraag.

Stap 1: Wat is er gebeurd?

Stap 2: Wat vinden de hoofdpersonen?

Stap 3: Hoe kon dit gebeuren?

Stap 4: Hoe voorkomen we dat het (opnieuw) gebeurt?

Per stap krijgen de leerlingen meer informatie en verplaatsen ze zich nog beter in de verschillende hoofdpersonen. Samen komen jullie tot inzichten om de vraag bij stap 4 te beantwoorden.

Meer weten? Op de website www.mijncyberrijbewijs.nl vind je:

- Al het lesmateriaal van Mijn Cyberrijbewijs
- De informatiebrief en praatplaat voor ouders en/of verzorgers
- Achtergrondinformatie over Mijn Cyberrijbewijs
- Aanvullend lesmateriaal over digitale weerbaarheid

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

MIJN CYBER RIJBEWIJS

OMG DOXING

Inleiding onderwerp

Deze les gaat over *doxing*. Ter voorbereiding staat op de komende twee pagina's informatie over dit thema gebundeld.

De informatie is opgedeeld in

- Algemene kennis.
- Uitleg over de achterliggende online mechanismen.
- Handelingsperspectief voor daders, slachtoffers en omstanders.
- Plekken waar je experts kunt vinden en hulp kunt krijgen.

Je kunt deze informatie gebruiken voor:

- Het toelichten van het onderwerp in jouw klas.
- Het begeleiden van de gesprekken die in jouw klas zullen ontstaan.
- Begeleiding en ondersteuning die nodig kan zijn als leerlingen persoonlijke verhalen delen in jouw klas.

Algemene kennis

Wat is het?

- Doxing is een afkorting van 'dropping dox', waarbij 'dox' staat voor documenten. Meestal is doxing een kwaadaardige daad ingezet tegen mensen waar de 'doxer' het niet mee eens is of waar hij een hekel aan heeft.
- Het is het zonder toestemming openbaar maken van persoonlijke informatie. Doxers proberen hun conflict met tegenstanders te laten escaleren van online naar de echte wereld door informatie te onthullen, waaronder:
  - Woonadressen
  - Persoonlijke telefoonnummers
  - Persoonlijke foto's
  - Beschamende persoonlijke gegevens. Het speelt zich af in het publieke domein: de informatie wordt gedeeld via sociale media.
- De aanval is persoonlijk en specifiek op iemand gericht.
- Doxing is meestal gericht op (volwassen) mensen die bekend zijn en die zich op een specifieke manier (online) profileren.

Voorbeelden:

- **Het delen van adressen of telefoonnummers van politici, met als doel een escalatie in de echte wereld te veroorzaken.**
- **Het publiekelijk delen van adresgegevens met een oproep tot terroriserende acties.**

Hoe komt het?

- Sommige mensen ervaren een gevoel van onrecht en onmacht. Het doxen, samen met een oproep tot actie van online publiek, kan dit gevoel verlichten.
- Discussies over gevoelige onderwerpen escaleren (online) snel. Gevoelige onderwerpen gaan gepaard met veel emoties, online is er een groot publiek waardoor een discussie snel verhit kan raken.
- De aard van de technologie zorgt ervoor dat veel data vindbaar is en makkelijk te verspreiden is.

Wat doet het?

Maatschappelijk effect

- Doxing zet aan tot geweld, uitgevoerd in de persoonlijke levenssfeer.
- Doxing creëert een ongewenste cultuur: mensen die elkaar veroordelen en opzoeken met onveilige en bedreigende situaties als gevolg.
- Doxing is het (aanzetten tot) het recht in eigen hand nemen, ook wel eigenrichting. Dit is wanneer iemand dingen doet waarvoor normaal de uitspraak van een rechter nodig is.

Effect op dader

- De daders wraaklust wordt bevredigd.
- Het geeft een gevoel van gerechtigheid; dit zal diegene leren.
- Het geeft een gevoel van macht en zelfvertrouwen; kijk eens waar ik toe in staat ben.
- De dader doorbreekt de klassieke hiërarchie.
- De dader rechtvaardigt het eigen gedrag door de overtuiging dat het belangrijk is in te grijpen.

Effect op slachtoffer

- Digitale dreiging verplaatst zich naar de echte wereld, het slachtoffer voelt zich hierdoor onveilig of angstig.
- Het slachtoffer raakt in een isolement omdat de bewegingsvrijheid wordt beperkt.
- Het slachtoffer doet dingen niet meer omdat hij bang is voor doxing: zelf censuur.

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

MIJN CYBER RIJBEWIJS

Inleiding onderwerp

DOXING

Achterliggende online mechanismen

Het ervaren en/of doorzien van de mechanismen die de doxing verergeren:

- **Groeicapaciteit:** Informatie raakt online snel verspreid en is niet meer weg te halen. Het aantal mensen dat de informatie kan zien groeit snel.
- **Bestendiging:** Een uiting kan in korte tijd veel publiek bereiken en is moeilijk te wissen.
- **Escalatie:** Het loopt heel snel uit de hand (door de aard van de technologie), de toon verhardt.
- **Verbindingen en netwerken:** Steeds meer systemen zijn verbonden met het internet en daarmee via het internet toegankelijk. Daarbij zijn deze systemen nog niet allemaal even goed beveiligd. Dit maakt dat er veel kansen zijn voor hackers. De gelegenheid schept de dief.
- **Alledaagsheid:** Online wordt er snel gereageerd zonder lang na te denken. Er wordt met weinig aandacht gehandeld (bijvoorbeeld tijdens het tv kijken of op de wc).
- **Wanorde:** Hacken is een nieuw soort criminaliteit, er is nog geen heldere maatschappelijke opvatting. Hacken veroorzaakt wanorde en komt voort uit het ontbreken van regulering.

Handelingsperspectief

Voorkomen dat je dader wordt:

- Vertragen omdat je weet wat het effect is; eerst denken dan doen.

Handelingsperspectief vanuit de rol van slachtoffer:

Preventief

- Wees je bewust van de informatie die je online deel.
- Geef zo min mogelijk informatie, vaak hoeven niet alle veldjes ingevuld te zijn om je ergens in te schrijven.
- Gebruik een alias, of gebruikersnamen zonder persoonlijke informatie. Zet in je gebruikersnaam dus niet je geboortejaar, of je voor- en achternaam.
- Verwijder ongebruikte profielen.

Na een aanval

- Rapporteer de aanval bij het platform waar het gebeurde.
- Doe aangifte bij de politie.
- Leg de doxing aanval vast (maak screenshots).
- Sluit je accounts en wijzig je wachtwoorden.
- Zoek hulp: Schakel een volwassene die je vertrouwd in om je te steunen en helpen.

Handelingsperspectief vanuit de rol van omstander

- Bescherm informatie van anderen. Geef niet zomaar een telefoonnummer, een (email)adres of andere persoonlijke gegevens.
- Biedt steun en hulp.
- Biedt tegenspraak: spreek de dader aan en mobiliseer omstanders.
- Schakel hulp van volwassenen in.

Experts en hulp

Veilig internetten website
www.veiliginternetten.nl
Een website voor vragen en problemen rondom veilig internetten. Praktische tips en hulp vind je hier.

Kindertelefoon
www.kindertelefoon.nl tel: **0800-0432**
Je mag elke dag over **ALLES** bellen of chatten met één van de goed getrainde vrijwilligers. Bellen is gratis en anoniem. Ook weet de kindertelefoon welke organisatie of instantie jou het beste kan helpen als dat nodig is.

Politie
www.politie.nl tel: **0900-8844**
Wanneer je doxing meemaakt of herkent doe dan zo snel mogelijk aangifte bij de politie.

Meer weten?
Op **www.mijncyberrijbewijs.nl** vind je meer lesmateriaal over dit onderwerp.

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

MIJN CYBER RIJBEWIJS

DOXING

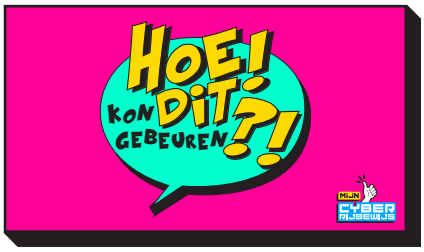
Slides

Stap 0: Introductie online hate-speech

Tijdsduur: **10** minuten

Inleiding
In deze lesfase vertel je jouw klas wat jullie gaan doen.

- Waar gaat het over?
- Hoe ziet de activiteit eruit?
- Hoe lang zijn jullie bezig?

Onderwerp
Deze les gaat over doxing. Leg kort uit wat doxing is en noem enkele voorbeelden.

Voorbeelden zijn het adres en telefoonnummer publiceren van een burgemeester met een oproep afval in zijn tuin te gooien.

Film
Laat de bijbehorende start-film zien en toon deze eventueel een tweede keer.

Gesprek over eigen ervaringen
Naar aanleiding van de film ga je in op eigen ervaringen van de leerlingen.

Zorg dat leerlingen kunnen delen, maar houd ook je proces in de gaten. Werk met uitgestelde aandacht:

- Dat doe je bijvoorbeeld door een leerling die iets wil delen de beurt te geven, maar (nog) niet te reageren. (Je komt er dan later op terug.)
- Of je vraagt leerlingen dat wat ze willen zeggen op te schrijven en aan het einde van de les te delen.

Stap 1: Wat is er gebeurd?

Tijdsduur: **10** minuten

Vraag 1: Wat is hier gebeurd?

In deze fase vormen de leerlingen een beeld over wat er is gebeurd. Bespreek de vragen op de slide en probeer ze alle drie te beantwoorden.

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Stap 2: Wat vinden de hoofdpersonen?

Tijdsduur: **20** minuten

Vraag 2: Wat vinden de hoofdpersonen?

In deze fase onderzoeken de leerlingen de gebeurtenis door in de huid van de hoofdpersonen te kruipen.

Verdeel de klas in drie groepen.

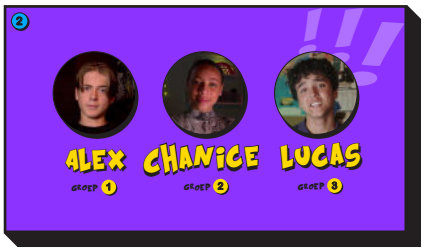
Er zijn 3 films, verdeel de films over de drie groepen.
De groepen bekijken alleen hun eigen film! Zorg dat er tussen de groepen niets uitgewisseld wordt.

De groepjes maken aantekeningen op de lesbrief van hun hoofdpersoon. Leg uit hoe ze dat aanpakken:

- Beantwoord de drie vragen.
- Formuleer een oordeel over je hoofdpersoon.

Geef aan hoeveel tijd ze hebben: 20 minuten.
Geef aan dat de link van hun filmpje te vinden is op de lesbrief.

Perspectieven bekijken

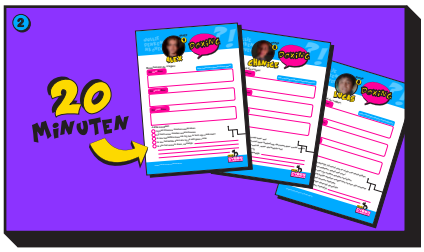
Tijdsduur: **20** minuten

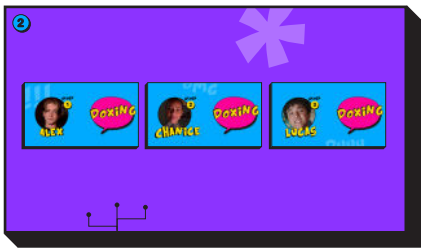
Laat de films één voor één aan de hele klas zien en laat de groepjes na 'hun' film aan het woord.
Laat het groepje, aan de hand van hun lesbrief, vertellen over hun hoofdpersoon.

Begeleid het gesprek:

Is jouw klas het eens met het oordeel?
De klas komt erachter dat de waarheid niet altijd zo helder is als het lijkt. Praat met jouw klas over deze inzichten.

- Hoe is het om maar één hoofdpersoon en zijn of haar ervaring mee te kijken?
- Wat verandert er als je de verhalen van de anderen hoofd-personen hebt gezien?
- Wat denken jullie nu over de gebeurtenis in relatie tot de rollen van de hoofdpersonen?

Afloop bekijken

Tijdsduur: **4** minuten

Hoe liep het af? Jouw klas bekijkt de eindfilm waarin dat duidelijk wordt.

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

MIJN CYBER RIJBEWIJS

DOXING

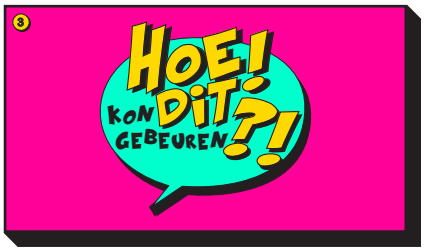
Slides

Stap 3: Hoe kon dit gebeuren?

Tijdsduur: **15** minuten

Aanpassen in: De leerlingen stemmen op stellingen over doxing. Door na te denken over deze stellingen krijgen ze inzicht in de mechanismen die te maken hebben met dit onderwerp. Je kunt zelf bepalen hoeveel stellingen je in de klas wilt behandelen.

Bespreek de stellingen een voor een met elkaar, waarom zijn leerlingen het ermee eens of oneens? Hieronder vind je bij sommige stellingen aanvullende vragen.

Stelling	Aanvullende vragen
Vroeger kon je ook gewoon gegevens uit het telefoonboek halen. Doxing is hetzelfde.	Wat maakt dat doxing erger is? - Het escaleert sneller op het internet. - Wordt gebruikt om te intimideren.
Iedereen kan het adres toch gewoon opzoeken.	Maakt dat het dan minder erg? Beschikbaarheid is geen argument om te doxen. Het is niet aan jou om andermans gegevens te delen. Wat maakt dat het erger is wanneer die gegevens worden gedeeld door een ander? Door escalatie online en de combinatie met oproep tot intimidatie.
Voor zoiets bel je toch niet de politie? Behalve als het strafbaar is.	Bespreek dat de politie ook kan helpen met het bepalen of iets relevant is of niet.
Mijn vrienden doen zoiets niet.	Hoe weet je dat zeker? Soms doen mensen het omdat ze denken dat de hele wereld daar beter van wordt. Hoe zou je daar mee omgaan?

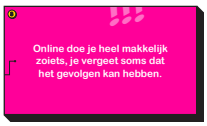

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Stap 4: Hoe voorkomen we dat dit gebeurt?

Tijdsduur: **20** minuten

Als doxing plaatsvindt, spelen oorzaken en omstandigheden een rol. Met de volgende slides worden aan de hand van vragen een aantal van deze oorzaken en omstandigheden besproken.

Vraag de leerlingen oplossingen te bedenken.
- Wat is er nodig om de oorzaak weg te nemen?
- Wat moet er veranderen zodat dit niet meer gebeurt.

Laat ze voor zichzelf antwoord geven (opschrijven) en bespreek de antwoorden daarna met de klas.

Vul indien nodig aan met het handelingsperspectief:
- Vertragen: wat ben ik aan het doen? (voorkomt daderschap)
- Tegenspraak (omstanders)
- Hulp vragen (slachtoffer)
- Aangifte doen

Individuele opdracht:
- Laat de leerlingen op hun persoonlijke poster een inzicht naar aanleiding van deze les opschrijven.
- Een aantal hulpvragen hierbij zijn: Waar ga je op letten? Wat vind je belangrijk? Hoe wil je samen werken? Wat doe je als het jou overkomt?
- Geef aan dat de leerlingen de persoonlijke poster goed moeten bewaren.

Groepsopdracht:
- Formuleer met de klas een afspraak naar aanleiding van deze les. Hoe voorkomen jullie dat doxing in deze klas gebeurt?
- Schrijf deze afspraak op de klassikale Mijn Cyberrijbewijs poster.
- Vraag een aantal leerlingen wat zij op hun persoonlijke poster hebben geschreven.?

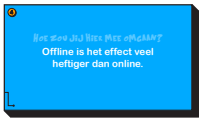

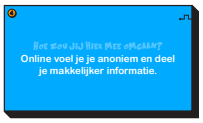

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.

Dit document is gedownload door () op November 2, 2026.
Mag alleen gekopieerd worden voor gebruik binnen de school van 'gebruiker'. Zie ook de abonnementsvoorwaarden van Leapo.

Afronding

Tijdsduur: **5** minuten

Thuis

Maak de koppeling met de thuis-, leefomgeving van de leerlingen, je kan de leerlingen bijvoorbeeld vragen:

- Delen er mensen in je gezin persoonsgegevens online?
- Kijk eens samen welke informatie je kan vinden?

Deel, indien nog niet gedaan, de ouderbrief en praatplaat uit aan de leerlingen en geef aan dat ze deze aan hun ouders en/of verzorgers mogen geven.

Vraag tenslotte of alles gezegd is, zijn er nog kinderen die iets kwijt willen?

Deel als nodig nog een keer de opties voor hulp.

Rond de les af

Veilig internetten website: www.veiliginternetten.nl

Kindertelefoon: 0800-0432

Politie: 0900-8844 www.politie.nl

Meer weten? Op de website www.mijncyberrijbewijs.nl vind je:

- Al het lesmateriaal van Mijn Cyberrijbewijs
- De informatiebrief en praatplaat voor ouders en/of verzorgers
- Achtergrondinformatie over Mijn Cyberrijbewijs
- Aanvullend lesmateriaal over digitale weerbaarheid

Een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ontwikkeld door FutureNL © 2022 Je mag het materiaal gebruiken, kopiëren en verspreiden, mits het in originele staat is en met naamsvermelding. Wil je het veranderen of erop voortbouwen? Neem dan even contact met ons op. Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.